Opus

KLASİK MÜZİK DERGİSİ

Barok Müzik
YENİDEN YÜKSELİYOR

*Son 40 Yılın Barok Müzik Öyküsü *Savall ve Harnoncourt'un İzinde Genç Barok Toplulukları *Türk Müzikçileri Baroku Keşfediyor! *Levi Strauss: Rameau'yu Dinlerken *Barok Sahne *Barok Müziğin Kısa Tarihi *Barok Müzikte Dans Çeşitleri *Barok Müziğin Temel Karakteristikleri: Sürekli Bas ve Süslemeler. *Barok Bestecileri

HAYALDEN GERÇEĞE: BİLKENT'İN ÖYKÜSÜ

ANKARA FESTİVALİ SALON KISKACINDA

ÜLKEMİZDE ÇOCUK KOROLARI

ESKİŞEHİR'İN "EL SİSTEMASI" BELÇİKA'DAN ÖDÜLLE DÖNDÜ

İZMİR FESTİVALİ BAŞLIYOR

BAŞBARILI BİR ŞAN ÇALIŞTAYI

CD / DVD - KİTAP ELEŞTİRİLERİ

SADECE OPUS'TA

KÖY ÇOCUKLARINI KLASİK MÜZİKLE TANIŞTIRIYORLAR

OPUS ÖZEL

EMRE TAMER VE DARMSTADT BAROK SOLİSTLERİ

AYIN BESTECİSİ RAMEAU

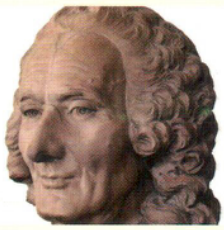

9 771309 941813

SAYI 29. 2017- 3, 4
Fiyatı: 11 TL
HER AYIN 15' İNDE ÇIKAR
www.opusklasik.com

BAROK MÜZİKTE SÜSLEMELER

17. ve 18. Yüzyıl müziğinde icracıların özellikle dikkat etmesi gereken süslemeler, dönem müziğinin karakteristik özelliklerinden biriydi. Melodiyi zenginleştirmek için kullanılan, notanın önüne ya da arkasına gelen ek nota grubuna süsleme denir. Süslemeler melodiyi şekillendirir ve karakter verir. Barok dönemde süslemeler çok büyük önem kazanmıştı. Besteciler, süslemeleri geliştirerek melodiyi değiştirdikleri gibi armoniyi de değiştirmeyi başarmıştı.

HALE DURU BASMACIOĞLU

Rönesans yorumcuları için doğaçlama ve süsleme tekniklerini öğrenmek geleneksel müzik eğitiminin temel bir parçasıydı. Bir eserin deşifresi sırasında bile süslemeler eklenir ve doğaçlamalar yapılırdı. Süsleme miktarının değişkenlik gösterdiği durumlar olduğu da görülmektedir. Örneğin eşlikli bir solo eserde, bir toplulukla çalınan esere göre daha fazla süsleme yapılması tercih edilirdi. Bazı süsleme gelenekleri içinde, tiz partilerde daha fazla, baslarda daha az; neşeli parçalarda daha fazla, hüzünlü parçalarda daha az; kadanslarda daha çok, cümle başlarında daha az; bir cümlenin tekrarlarında daha çok ama ilk gelişinde daha az süsleme yapılması da vardı.

Süslemeler ikiye ayrılır: Zorunlu olanlar ve zorunlu olmayanlar. Zorunlu olan süslemelerin eserden çıkarılması yanlış nota çalmak kadar hatalıdır. Zorunlu olmayan süslemelerin uygulanmasıysa yorumcunun isteğine bağlıdır. Yine de zorunlu olmayan süslemelerin hiçbirini yapmamak doğru olmaz. Zorunlu süslemeler eserin bir parçasıdır ve bu süslemeleri yapmak için stili doğru bilmek şarttır. Editörler süslemeleri belirtmeli ve açıklamalı, yorumcular da bu süslemeleri dikkatle incelemelidir.

Quantz'ın sözleri İtalyan müziğinde süslemelerin ne kadar vazgeçilmez olduğunu ispatlar: "Adagio'da olduğu gibi allegro'da da melodiler süslenmeli, apojetürler ve diğer gerekli süslemelerle o anda gerekli tutkuyu verebilecek şekilde daha hoş bir hale getirilmelidir." Geminiani de "The Art of Playing on the violin" adlı çalışmasında süslemelerin her zaman hoş bir etki yaratacağını anlatır ve mümkün olduğu kadar sık kullanılmasını,

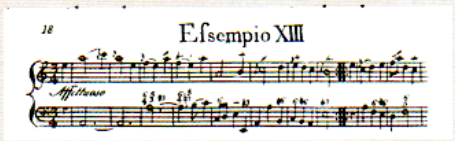

Francesco Geminiani, The Art of Playing on the violin. Londra, 1751.

Monteverdi ve Caccini'nin de içinde bulunduğu erken 17. yüzyıl bestecilerinin, istenilen vokal süslemelerin uygulanmasını önemle şart koşması, bazen çok karmaşık doğaçlama ve süslemelerle (division, pasaggi) bestecinin kastettiği anlamı neredeyse tamamen yok eden 16. yüzyıl sonlarındaki virtüozların aşırılıklarına bir tepki gibi görünmektedir. Caccini, süslemenin işlevinin söylenilen şarkının duygusal içeriğinin altını çizmek olduğunu vurgulayarak, bazı sonradan eklenilen süslemelere izin vermiş ve hatta rubato ve dinamik efektlerin kullanımının artırılmasını bile teşvik etmiştir. Karmaşık doğaçlamaların, önemli kadanslarda seyrek olarak yapılanlar dışında, recitative'de yeri yoktur. Bazı şarkıcılar tarafından aryaların kıtalarının çok fazla süslenmesi ihtimali olduğu için Monteverdi ve çağdaşları kendi kompozisyon stillerinin bir parçası olarak sık sık süsleme figürleri kullandı, bu yüzden sonradan eklenilen süslemelere neredeyse hiç izin verilmedi. Monteverdi, Orfeo'da (1607), aynı zamanda virtüoz çalgısal ritornello'lara sahip "Possente spirto" aryası için temel vokal parti üstüne ayrıntılı olarak süslenmiş bir versiyon da yazmıştır.

Opera Seria'da Süsleme

İtalyan operasında recitative sahnelere oranla aryaların yükselişe geçmesiyle süsleme gelenekleri de değişti. 18. yüzyılda, da capo

aria'nın sağlam kurulmuş olması, opera seria larda en önemli unsurdu. Şarkıcılardan, her bestenin tekrarlanan bölümlerinde kesinlikle süsleme yapmaları beklenirdi. Aynı şekilde her bölümün sonuna kısa kadanslar ekleyebilirlerdi. Tekrarlanan kısımların ilk sergilemesinde de, ikinci tekrarında olduğu gibi, mümkün olduğu kadar gösterişsiz süslemeler yapılırdı.

18. yüzyılda bir çok arya süslemelerle birlikte yazılmıştır. Barok dönemde İtalyan çalgısal müziğindeki süslemelerin uygulamaları, kökleri daha eski uygulamalara dayanan, katı olmayan bir geleneğin gittikçe evrim geçirmesiyle ilgilidir. Bazı durumlarda süsleme yapılması zorunluyken, bazı durumlarda ise süsleme yapmak mümkündür ancak zorunlu değildir. Bu durum gittikçe daha katı kurallarla belirlenmiştir. Hem hızlı hem de yavaş bölümlerde, besteci belirtmiş olsa da olmasa da yorumcular notalara çeşitli kısa, anlaşılır süslemeler eklemekte oldukça özgürdü. Kadanslara her zaman tril eklenebilirdi. Müziğe, appoggiatura, mordent, slide, turn ve diğer değiştiricileri ya da geçiş notalarını eklemek de mümkündü. Bazı örneklerde, özellikle yavaş bölümlerde, sadece melodinin yapısal ana hatları yazılır ve bu da yorumcuya eseri ayrıntılı olarak süslemelerle betimleme zorunluluğu getirirdi. 17. yüzyıl boyunca, kökleri Rönesans uygulamalarına dayanan (fakat özellikle İngiltere'de hala devam ettirilen) division ya da diminution tekniklerinin yerini doğaçlamanın çok daha baskın olduğu gösterişli bir süsleme tarzına bıraktığı görülebilir. Bu stilin en ünlü örneği, Corelli'nin op.5 keman sonatlarının besteci tarafından adagio bölümler için yazılmış süslemeleri içeren 1710 tarihli Roger edisyonudur.

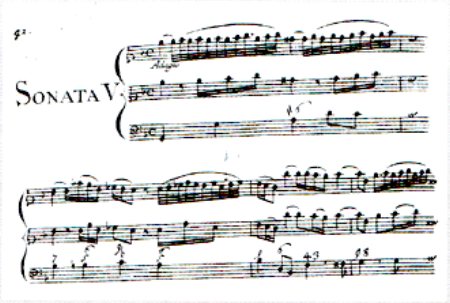

Arcangelo Corelli, Op.5 Keman ve Sürekli Bas Sonatları. Estienne Roger, Amsterdam, 1710

Gösterişli süslemelere bir diğer örnekse Telemann'ın el yazması "Methodische" sonatlarıdır (1728, 1732); fakat konuya en sistematik

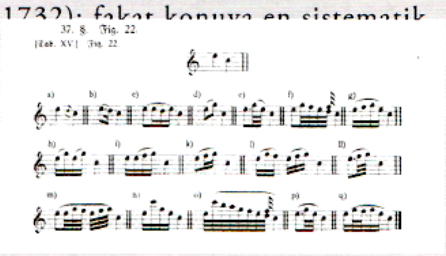

Johann Joachim Quantz, Versuch einer Anweisung die Flöte traversiere zu spielen. C. F. Kahnt Nachfolger, Leipzig, 1906.

Fransız müzisyenlerin, İtalyan müzisyenlere göre değişik süslemeleri gösterebilmek için çok daha fazla işaretleri vardı. Yorumcunun melodik doğaçlama yetisi, Fransız müzisyenler tarafından daha az önemsenirdi. Genellikle çalgısal yavaş bölümleri İtalyan'lardan daha eksiksiz yazdıklarından ve operalarında da capo formu kullanmadıklarından, Fransız müziği pasaggi için başlıca uygun durumlardan yoksundu. François Couperin "L'art da toucher le clavecin" (1716) adlı önemli çalışmasında çeşitli talimatlarının yanında süslemeler için detaylı bir tablo hazırlamış ve yorumculara notada, besteci tarafından yazılmış işaretlere çok dikkat etmelerini, talimatlara sadık kalmalarını tavsiye etmiştir. Eserleri üzerinde daha fazla hakimiyet kurmaya çalışan, başka bir deyişle eserlerinin mümkün olduğu kadar kendi istedikleri gibi yorumlanmasını isteyen Fransız besteciler çeşitli uygulama durumları üzerinde, yüzeydeki detayların önemini artıracak ve Fransız stilinin genel özelliği olan berraklık ve zerafeti ortaya çıkaracak çalışmalar yapılmasını isterdi. Quantz, İtalyan stilindeki parçalarda yorumcuların armoniyi ve kompozisyonun ilkelerini anlaması gerektiğini söylerken, Fransız müziğinin süslemeler için böyle bir bilgiye ihtiyaç duymadığını belirtmiştir.

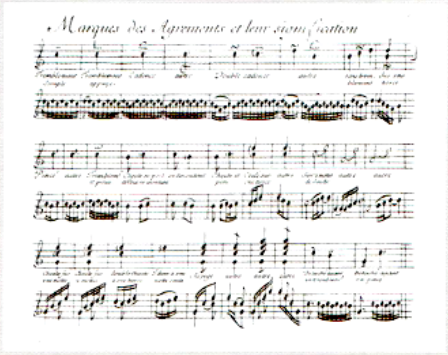

Jean-Henri d'Anglebert'in Klavsen Parçaları için hazırladığı süsleme tablosu Fransız müziğinde sıklıkla kullanılan süslemeleri özetlemektedir. Paris, 1689.

Johann Sebastian Bach da Fransız besteciler gibi, kullandığı süslemeleri tablolaştırarak, büyük oğlu için yazdığı Clavier-Büchlein vor Wilhelm Friedemann Bach adlı eserinin el yazmalarına eklemiştir. Tablonun "Explication unterschiedlicher Zeichen, so gewisse Manieren artig zu spielen, andeuten" şeklindeki başlığını "Bazı süslemelerin nasıl doğru çalınacağını gösteren işaretler tablosu" şeklinde çevirebiliriz. Bach tablosunda süslemelerin genel karşılığı olarak "manieren" terimini kullanmış ve tüm süslemeleri vuruşla birlikte başlatmıştır.

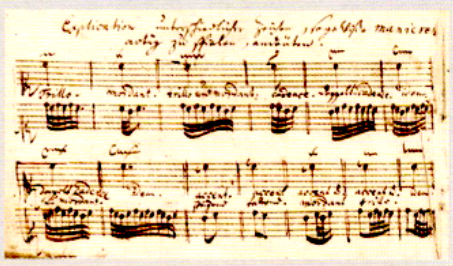

Johann Sebastian Bach, Clavier-Büchlein vor W.F.Bach, 1720.